

М.В. Левитський.

М.Стражеска. До 1932 залишався представником Наркомату освіти УСРР у Раді ВУАН. Брав участь у переговорах з О.Богомольцем і Д.Заболотним щодо їх переходу на роботу до ВУАН. 1932 опублікував 4 наук. статті в «Журналі медичного циклу ВУАН».

31 липня 1933 звинувачений у затримуванні просування пролетарських кадрів під прикриттям висування укр. кадрів і виключений з партії як «класовий ворог, буржуазний націоналіст-дворушник». За 2 тижні потому заарештований і за сфальсифікованим звинуваченням в участі у контрреволюц. організації рішенням Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 14 лютого 1934 засланий на 3 роки до *Казахстану*. Покарання відбував у м. Уральськ, був призначений зав. медсанчастини місц. виправно-трудової установи та інспектором з медично-санітарного обслуговування місць ув'язнення Західно-Казахстанської обл. У вересні 1935 постановою Особливої наради при НКВС СРСР переведений до м. Саратов, працював консультантом, а згодом — зав. терапевтичного від-ня поліклініки № 5 при Саратовському з-ді комбайнів. Після завершення у серпні 1936 строку покарання залишився працювати на тій самій посаді. Підготував низку наукових праць (залишилися в рукописах). У травні 1939 написав лист до ЦК ВКП(б) з клопотанням про допомогу. У березні 1940 захистив у Саратовському мед. ін-ті канд. дис. «Об изменении гемостатической функции организма после облучения рентгеновскими лучами внутренних органов». Від липня 1940 займав посаду лікаря поліклініки з-ду № 17 у підмосковному Подольську. З початком окупації *вермахтом* зх. регіонів СРСР (див. *Друга світова війна*) у липні 1941 мобілізований і кілька місяців був нач. від-ня в евакогоспіталі № 2942. Після розформування госпіталю і у зв'язку з хворобою у грудні 1941 був демобілізований і призначений зав. терапевтичним від-ням лікарні № 47 у *Москві*. Від травня 1942 переведений зав. від-ням порушеного харчування, згодом — старшим наук. співробітником клініки лікувального харчування Ін-ту харчування

Академії мед. наук СРСР. 1943—47 був також учасником і двічі керівником щорічних експедицій з вивчення септичної ангіни. 1948 отримав учене звання старшого наук. співробітника.

Нагороджений медалями «За оборону Москви», «За победу над Германией», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.»

Писав численні клопотання про реабілітацію.

На поч. 1950-х знову ледве не став жертвою чергової хвилі репресій (у доповідній записці В.Абакумова про «засміченість кадрів» Ін-ту харчування Академії мед. наук СРСР згадано і прізвище Л.).

1954 захистив докторську дис. «Проницаемость капилляров периферической сосудистой системы при нарушении питания и влияние на ее белка в пищевых режимах». Досліджував також особливості харчування хворих, у яких через ракове захворювання було видалено шлунок, та проблеми лікувального харчування при ожирінні.

У червні 1957 реабілітований, а в грудні цього ж року рішенням К-ту парт. контролю при ЦК КПРС поновлений у партії.

У різні роки опублікував кілька газетних статей з проблем організації освіти і науки, а також бл. 40 наук. робіт у журналах «Вопросы питания» і «Клиническая медицина» і фундаментальну монографію (у співавт.) з проблем ожиріння (нині не втратила свого значення і користується значною популярністю).

На поч. 1960-х вийшов на пенсію. Подальша доля Л. дослідникам його біографії поки що не відома.

Праці: Терапия легочных кровотечений. «Українські медичні вісті», 1928, № 3—4; Роля й завдання Наукового Т-ва студентів медиків у зв'язку з переходом на нові методи навчання. В кн.: Збірник праць членів Наукового Товариства студ.-медиків при Київському Медичному інституті, ч. 1. К., 1925; Основные линии реконструкции Всеукраинской Академии наук. «Пролетарская правда», 1930, 22 июня (№ 142); Polycythaemia rubra s. vera (morbus Vaquez-a). В кн.: Збірник пам'яті академіка Теофіла Гавриловича Яновського. К., 1930; Ожирение. (Патогенез, клиника, лечение), вид. 1—2, М., 1957—1964 (у співавторстві).

Дж.: ЦДАГО України, ф. 263, оп. 1, спр. 40541; ДА м. Києва, ф. 94, оп. 3, спр. 98; особова справа Л. в архіві Ін-ту харчування Академії медичних наук Російської Федерації.

Літ.: Москаленко В.Ф., Ляхоцький В.П. Таврований епохою. «Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О.Богомольця», 2006, №1.

І.Б. Усенко.

ЛЕВИТСЬКИЙ Микола Васильович (25.03(07.04).1859—грудень 1936) — організатор *кооперативного руху*, публіцист. Н. в с. Хмільна (нині село Канівського р-ну Черкас. обл.) в родині священника. Невдовзі потому сім'я переїхала у *Чигирин*, а 1861 — у с. Федвар Олександрійського пов. на Херсонщині. Початкову освіту здобув у класах для дітей до 10 років при Єлизаветградському жіночому ін-ті. Навчання продовжив спершу в Златопільській прогімназії, а потім у г-зії м. Біла на *Холмищині* (1878 заснував там учнівську артіль). 1879 став студентом мед. ф-ту Моск. ун-ту і цього ж року був звільнений за участь у революційних гуртках. 1881—85 навч. на юрид. ф-ті Харків. ун-ту. Отримавши диплом, став статистиком Херсон. губернського земства, згодом — секретарем Олександрійського повітового земства, займався адвокатською діяльністю, друкувався в газ. «Елисаветградский вестник». Вважав, що передумовою благополуччя селян і ремісників може бути лише їхня організована самодіяльність, однією з форм якої є кооперативний рух. 30 вересня 1894 на прохання своїх односельців із с. Федвар заснував там хліборобську артіль (це була перша у *Російській імперії* артіль; наприкінці 1890-х рр. таких артілей на Херсонщині налічувалося 125, кожна з них об'єднувала від 15 до 20 госп-в). Допомогавав організовувати ремісничі артілі також у містах, зокрема в *Одесі*, *Миколаєві*, *Києві*. 1899—1902 працював над розробкою закону про артілі в складі комісії при Мін-ві фінансів. Був делегатом кількох міжнар. конгресів з кооперації, які відбувалися у Франції (1896), Сербії (1898), Італії (1907), Швейцарії та Австрії (1909), Німеччині й Англії (1910). Л. назвали «артільним батьком», а сам

він запропонував 30-го вересня кожного року відзначати День кооперації. Мав дружні стосунки з *І.Карпенком-Карим*, *М.Заньковецькою*, *М.Аркасом*, *В.Доманицьким*, *Є.Чикаленком*. На поч. 20 ст. займався створенням ремісничих артілей в Єлизаветграді (нині м. *Кіровоград*), *Вінниці*. Працював у багатьох періодичних виданнях («Русские ведомости», «Вестник мелкого кредита», «Кооперативная жизнь», «Кооперативный вестник», «Муравейник», «Украинская жизнь»). Став співзасн. Т-ва допомоги артілей справі (*Санкт-Петербургу*, 1905) та журналу цього т-ва «Артельное дело» (1906—20). Виступав на Всерос. кооперативних з'їздах.

1917 був членом *Української Центральної Ради*, займав посаду директора відділу Держ. майна в Міністерстві земельних справ УНР (1918), брав участь у заснуванні Українабанку, Дніпросоюзу, був постійним членом Ревізійної ради Кооперативних центральних рад. Обирався делегатом всеукр. кооп. з'їзду 1917—18, розробив символіку укр. кооперації. 1919—20 займався наук. роботою з вивчення історії кооперації. Серед біографічних матеріалів, що зберігаються в Ін-ті рукопису, є засвідчення про арешт Л. білогвардійцями. За рад. влади переймався створенням і діяльністю Кооп. музею, працював ректором Смілянського кооп. технікуму (1924), у складі делегації УСРР брав участь у роботі кооп. з'їзду в Стокгольмі (Швеція, 1927).

П. у м. *Київ*. Похований на Лук'янівському цвинтарі.

Рукописна спадщина Л. (у т. ч. його оповідання, вірші та думи, наук. матеріали тощо) зберігається в Ін-ті рукопису Нац. б-ки України ім. В.Вернадського.

Тв.: Чужоземна допомога Україні. «Відродження», 1918, 3 серпня; День і емблема кооперації та їх значення. «Українська кооперація», 1918, № 5—6.

Літ.: *Пожарський П.* Нариси з історії української кооперації. «Українська кооперація», 1918, № 4—6; *Микола Васильович Левитський «Сільський господар»*, 1918, № 7; *З життя кооператорів: Ювілей М.В. Левитського. «Сільський господар»*, 1918, № 8; *Витанович І.* Історія українського кооперативного руху. Нью-Йорк, 1964; *Воронкова Т.І.* Левитський Микола Васильович. В кн.: Осо-

бові архівні фонди Інституту рукопису. К., 2002; *Вовченко В.Б.* Архівна спадщина і бібліотека Миколи Васильовича Левитського (1859—1936) як джерело з історії українського просвітницького руху кінця XIX — 20-х років XX ст. «Бібліотечний вісник», 2007, № 1; *Вовченко В.Б.* Архівна спадщина кооператора, державного і громадського діяча М.В. Левитського (1856—1936): історія, реконструкція, зміст: Автореферат дис. кандид. істор. наук. К., 2007.

В.І. Марочко.

ЛЕВИТСЬКИЙ Микола Григорович (26.07(07.08)1883—05.09.1939) — громад. та політ. діяч, дипломат, правник. Н. в с. Хрінківка (нині село Іллінецького р-ну Він. обл.). Закінчив юрид. ф-т Київ. ун-ту (1909) і Вищу політ. школу у Берліні (1924, Німеччина). 1906 вступив до УСДРП, брав участь у революц. роботі серед селянства, працював у профспілках м. Києва. З 1908 служив помічником присяжного повіреного Київ. суд. палати. 1914—17 — поручик рос. армії, учасник воен. дій *Першої світової війни*. У квітні 1917 як представник укр. громади *Кубані* на *Всеукраїнському національному конгресі* був обраний до складу *Української Центральної Ради*. Був головою агітаційно-просвітнього відділу УЦР, членом комісії з розробки статуту автономії України та законодавчих внесень (останню очолював протягом червня 1917 — січня 1918). У травні 1917 Л. — делегат *Першого Українського військового з'їзду*. У червні того ж року був кооптований до складу обраного з'їздом Укр. ген. військ. к-ту (див. *Генеральний військовий комітет*), завідував його юрисконсульським відділом. У січні—лютому 1918 брав участь у переговорах про мир із представниками країн Четверного союзу в м. Брест-Литовський (нині м. Брест, Білорусь). Разом з ін. делегатами *Української Народної Республіки* (О.Севрюком і М.Любинським) він 9 лютого 1918 поставив свій підпис під *Брестським мирним договором УНР з державами Четверного союзу*. Договором передбачалося, зокрема, налагодження дипломатичних і консульських відносин між сторонами. В березні 1918 Л. був призначений першим дипломатичним представником УНР у Туреччині. Відбуваючи до Стамбула, він отримав від УЦР осо-

бливе завдання — залагодити можливі непорозуміння між Україною та Туреччиною за право володіти Кримом, який розглядався урядом УНР як складова частина укр. д-ви, «в котрій, — писав Л., — мусульманському населенню повинні бути забезпечені всі його національні права». Між тим, таких непорозумінь не виникло. Л. активно приступив до організації посольства, встановлення поштово-телеграфних, екон., торг. зв'язків між Туреччиною і УНР.

Проте через місяць нова влада — гетьмана П.Скоропадського — відкликала Л. з цієї посади. У травні 1918 Л. за дорученням Законодавчої Ради проголошеної на той час самостійної *Кубанської Народної Республіки* очолив її делегацію, яка на початку червня провела переговори з гетьманом Скоропадським про приєднання Кубані до України. Того ж місяця Л. було призначено заст. директора департаменту зовн. зносин МЗС *Української Держави*, членом делегації Укр. Д-ви на переговорах із представниками РСФРР в Києві. У період правління *Директорії УНР* Л. працював у складі дипломатичної місії УНР в Парижі (Франція), був учасником *Паризької мирної конференції 1919—1920*, згодом — заст. дипломатичного представника УНР у Швейцарії (до листопада 1920).

Емігрував до Німеччини, де займався наук. роботою у галузях економіки і права. Поступово схилювався до визнання рад. влади в Україні, у червні 1921 вийшов зі складу *Закордонної групи Української соціал-демократичної робітничої партії*. У січні 1925 з дозволу уряду УСРР повернувся в Україну, працював у Харкові на

М.Г. Левитський (перший ліворуч) разом з іншими членами делегації УНР О. Севрюком і М. Любинським підписує Брестський мирний договір УНР з державами Четверного союзу. Брест-Литовський, 9 лютого 1918.

